

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

ANTHONY MARRA
MERCURY
PICTURES
PREZINTĂ

Traducere din engleză și note de
MIHAELA DUMITRESCU

HUMANITAS
fiction

Mercury Pictures prezintă este o operă de ficțiune. Numele, personajele, locurile și întâmplările sunt produse ale imaginației autorului sau sunt folosite ca ficțiuni. Orice asemănare cu fapte sau locuri reale, sau cu persoane reale, vii sau decedate, este cu totul întâmplătoare.

Redactor: Mihaela Pascu-Oglindă
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Dragoș Dumitrescu, Veronica Dinu

Tipărit la Artprint

ANTHONY MARRA

MERCURY PICTURES PRESENTS

Copyright © 2022 by Anthony Marra

This edition published by arrangement with Hogarth,
an imprint of Random House, a division of Penguin Random House LLC.
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2024, pentru prezenta versiune în limba română

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MARRA, ANTHONY

Mercury Pictures prezintă / Anthony Marra; trad. din
lb. engleză și note de Mihaela Dumitrescu. – București:

Humanitas Fiction, 2024

ISBN 978-606-097-491-8

I. Dumitrescu, Mihaela (trad.; note)

821.111

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021.408.83.50, fax 021.408.83.51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0723.684.194

Pentru Kappy

„Era această «reîntoarcere» un simplu joc? Nu-mi vine să cred.”¹

— THOMAS MANN, *Doctor Faustus*,
scris la Los Angeles, 1943–1947

1. Thomas Mann, *Doctor Faustus*, în românește de Eugen Barbu și Andrei Ion Deleanu, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din R.S.R., București, 1979, p. 60.

PARTEA I

ÎNSORITA SIBERIE

1

Când intrai în clădirea cu birourile directorilor de la Mercury Pictures International, mai întâi dădeai cu ochii de o machetă a studioului însuși. Artie Feldman, cofondator și șef de producție, a instalat-o în hol ca să-i împiedice pe investitorii exagerat de prudenți să se răzgândească. Cuprinzând inclusiv platoul de filmări exterioare, zonele izolate fonic și clădirile cu materiale și aparatură, macheta era o replică fidelă a studioului întins pe o suprafață de zece acri¹ în care era amplasată. În reprezentarea machetatorului, Maria Lagana era o siluetă mărunță, fără trăsături, care se uita pe fereastra biroului lui Artie. Acolo stătea Maria, cea adevărată, într-o dimineată târzie a anului 1941, cu mâinile înfipite în șold, privind cum un porumbel își lasă autograful pe parbrizul automobilului decapotabil nou-nouț al șefului ei. I-ar plăcea să cinstească pasărea cu un pahar.

— E o zi frumoasă, Art, zise ea. Zău c-ar trebui să vii să-ți arunci și tu o privire.

— Am văzut, răspunse Artie. Îmi venea să sar în sus de bucurie.

Artie nu avea reputația unui om plin de *joie de vivre*, dar de regulă nici nu se gândea să-și încheie socotelile cu viața când mai era atât de puțin până la ora prânzului. Maria se întreabă

1. 1 acru = aprox. 0,404 ha.

dacă o fi stresat din cauza Anchetei Senatului privind Propaganda de Război din Cinematografie, dar nu era asta – criza care se profila acum era chiar pe capul lui. Porțiunea de chelie se extinsese prea mult ca să mai poată fi acoperită de meșă.

Alte șase meșe brune erau îndesate pe capetele unor manechine de lemn, pe raftul din spatele biroului său, acolo unde un producător mai de succes și-ar etala, poate, Oscarurile. Ofereau un prim subiect de conversație. De exemplu, ca atunci când Artie își începea discuțiile cu noii angajați spunându-le că meșele sunt scalpurile predecesorilor lor.

După câte observa Maria, cele șase meșe, greu de deosebit, aveau același model și stil, dar Artie ajunsese la convingerea că fiecare dintre ele pârâia de energia karmică a capului căruia îi aparținuse părul, energie neconsumată și așteptând să fie eliberată, asemenea unei încărcături electrostatice transportate pe furiș pe un vârf de deget. Așa încât își botezase meșele ținând cont de personalitățile lor: Boxerul de Categorie Grea, Casanova, Optimistul, Edison, Odiseu, Mefistofel. Artie nu se simțise niciodată mai acasă în țara lui de adopție decât atunci când aflase că Părinții Fondatori fuseseră, cu toții, până și măscăriciul ăla de John Hancock, purtători de meșe. Singurul care nu purtase așa ceva era Benjamin Franklin. Și uite ce s-a ales de el: un sifilitic de francofil care nu avea altă plăcere în viață decât să înalțe zmeie pe timp de ploaie.

— Mi s-o fi micșorat meșă, spuse el, încă sperând într-un miracol.

— Cred că ai nevoie de una care să te acopere mai bine, Art.

— E a doua oară anul ăsta. Dumnezeuule, o să se termine odată?

— Viața-i grea și dură, dar bine măcar că-i scurtă.

— Serios? Eu nu-s chiar așa de optimist.

Artie nu credea în ideea de a îmbătrâni frumos. Nu credea deloc în ideea de îmbătrânire. La cei cincizeci și trei de ani ai lui, respecta același regim de exercițiu fizic care făcuse din el

un boxer semiprofesionist de viitor înainte ca fractura de la o încheietură să-l oblige să se îndrepte spre singura altă afacere în care putea scoate un profit de pe urma tipului său special de agresivitate ținută în frâu. (Încă mai avea un sac de box montat pe peretele biroului și îi plăcea să dea cu pumnii în el în timpul unor ședințe cu agenți necooperanți.) Sigur că își mai ieșise din formă; poate îi mai trosneau genunchii ca o pereche de maracas la urcatul scărilor; poate că băieții de la registratură îl lăsau pe el să câștige când îi provoca la câte o întrecere de skanderberg, dar nici gând să *îmbătrânească*.

Sau cel puțin așa își imagina Maria că își spune Artie în sinea lui. Adevărul e că începuse să-și facă griji din cauza lui. Peste patru zile avea să se înfățișeze în calitate de martor la Capitoliu, unde avea să depună mărturie alături de șefii de la Warner Bros, MGM, Twentieth Century-Fox și Paramount. Se anunța o confruntare decisivă între militanții pentru libertatea de exprimare și susținătorii cenzurii guvernamentale. Numai că, din câte își putea da seama Maria, pe Artie îl îngrijora mai mult meșa decât pledoaria.

Cât privește tema cenzurii, o întrebă:

— Ai mai primit vreun răspuns de la Joe Breen?

— Azi-dimineață, mai devreme.

— Și? O să aprobe scenariul pentru *Pactul cu diavolul*?

Maria a tăcut.

— Să nu-mi vină să-mi smulg și restul de păr care mi-a mai rămas?

— Din păcate, încuviință ea.

Maria își începuse munca la Mercury cu zece ani în urmă, avansând din biroul de dactilografe până la cel de persoană de răspundere. La douăzeci și opt de ani era producătoare asociată și adjuncta lui Artie, post care cerea talente de general, diplomat, negociator de ostatici și coafeză. Printre sarcinile ei era și aceea de a face ca fiecare film realizat de Mercury să primească binecuvântarea puritanilor și a acriturilor care apărau respectarea standardelor morale în domeniul filmelor la

Administrația pentru Codul Producției Cinematografice. Marele inchizitor de acolo era Joseph Breen, un bigot de un catolicism atât de delirant, încât cenzurase odată un film despre viața lui Isus pentru că respecta prea îndeaproape sursa din care era inspirat; pasămite un evreu născut pe meleaguri străine care propovăduia redistribuirea averilor în mirosea lui Breen a bolșevism. Angajându-se să transforme filmele în producții de o inofensivă gratuitate, Breen nu dădea aprobare pentru respectarea Codului Producției nici unui film care trata subiecte sensibile, controversate. În anii '30, dacă îți culegeai știrile doar de la cinematograful local, aflai că Sudul american e netulburat de Jim Crow¹ și Europa e neatinsă de fascism. Pe la sfârșitul verii 1941 însă, nici măcar un monument de neimplicare și placiditate atât de îndărătnic precum Codul Producției nu putea ține criza europeană departe de ecranele de cinema.

Ca reacție la mesajele prointervenționiste din filmele recente, un grup de senatori izolaționiști au acuzat Hollywoodul că s-ar fi înțeles cu Roosevelt „să tulbure mințile americanilor cu propaganda și să-i împingă să intre în război“ împotriva Germaniei și Italiei. Au fost organizate în grabă audieri la Congres pentru a investiga aceste acuzații și a propune remedii legislative. Și Artie Feldman, bazându-se mereu pe publicitatea gratuită oferită de controversă ca să-și capteze publicul, voia, pe de o parte, să submineze legitimitatea anchetei, pe de

1. Personaj afroamerican creat de dramaturgul american Thomas Dartmouth Rice (1808–1860) pe la 1830, devenit simbol al discriminării rasiale, ulterior preluat în mai multe spectacole comice cu bufoni jucate de actori albi, în care afroamericii erau caricaturizați (leneși, de o inteligență mediocră, superstițioși, ridicoli, mulțumiți cu starea de lucruri din societate). Numele personajului Jim Crow este legat și de Legile segregăției rasiale (*The Jim Crow Laws*), introduse la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX și rămase în vigoare în Statele Unite până în anii '60 ai secolului trecut.

altă parte să tragă foloase de pe urma noii lui notorietăți obținute odată cu următorul film al studioului Mercury.

Maria i-a întins scenariul primit înapoi în dimineața aceea de la Administrația Codului. Joe Breen redirectionase unele scene cu săgețile disperate ale unui comandant dintr-o zonă asediată. *Pactul cu diavolul* era o idee inteligentă – Maria era gata să recunoască asta, cu toate presimțirile ei rele. Scris de un emigrant german, recrea mitul faustic prin intermediul poveștii unui cineast berlinez care e de acord să regizeze filme propagandistice de îndoctrinare în schimbul finanțării necesare pentru a-și duce la bun sfârșit propriul *magnum opus*, după o îndelungată gestație. Într-o secvență decisivă, o delegație compusă din kongresmeni americani urmărește unul dintre aceste filme de propagandă și părăsește sala de cinema cu convingerea că adevăratul dușman al păcii nu se află la Berlin, ci la Hollywood. Cu siguranță că scenariul, insinuând faptul că senatorii americani sunt conșpiraționiști ușor de dus de nas, nu avea să primească niciodată aprobarea de conformitate cu Codul Producției. Maria credea că ar trebui să fie dezamăgită, și totuși, din motive pe care nu voia să le recunoască în fața lui Artie, simțea o ușurare pentru că Joseph Breen a condamnat la moarte *Pactul cu diavolul* printr-o mie de tăieturi.

— Mă mir că n-a cenzurat și spațiile dintre cuvinte, comentă Artie, răsfoind la repezeală scenariul încărcat cu însemnări cu creionul albastru. Adnotările Mariei erau puternic condimentate cu înjurături și semne de exclamare.

— Breen a avut întotdeauna ceva de împărțit cu mine. N-am înțeles niciodată ce.

— Păi l-ai făcut „mare clănțău evlavios“ în *New York Daily News*.

— M-au citat greșit. N-am zis niciodată că-i „mare“.

Artie a aruncat scenariul pe birou și și-a scos meșa. Scalpul lui cu pete de vârstă semăna cu o felie de pâine cu adaosuri de bucățele de carne de vită și porc, murături și ardei. Mariei i se părea straniu de înduioșător de fiecare dată când i se arăta așa,

ca semn al încrederii statornicite în cei zece ani de când lucrau împreună. Artie nu lăsa pe nimeni altcineva de la Mercury să-l vadă în momentele dintre meșe. S-a întors spre ea și a zis:

— Tu ce crezi, om avea vreo șansă să salvăm filmul?

Artie presupunea că trecutul Mariei face din ea omul potrivit pentru a superviza producția filmului *Pactul cu diavolul*. Înainte să devină a doua persoană în ordine ierarhică după el, Maria, împreună cu mama ei fugiseră din Italia ca refugiate politic, după ce Mussolini dispusese condamnarea tatălui ei, unul dintre cei mai vestiți avocați din Roma, la domiciliu obligatoriu în ținuturile îndepărtate din Calabria. De-a lungul anilor, corespondența cu el îi insuflase Mariei disprețul față de cenzori și îi ascuțise talentul de a le adormi vigilența.

Uneori simțea că viața a instruit-o să se ascundă chiar în văzul lumii. Fascismul și catolicismul o pregătiseră să navigheze ușor printre ideologiile represive, iar faptul că, fată fiind, crescuse într-o familie de italieni însemna că unele lucruri i-au fost sugerate doar, nu arătate. Gesturile și aluziile compuneau limbajul de zi cu zi, de la *mamma* până la Mafia, al americanilor de origine italiană, și Maria, provenind dintr-o diasporă unde dorințele și amenințările cu moartea erau comunicate cât se poate de clar fără a fi rostite, avea flerul de a introduce în subtext șopârle care treceau pe șest granițele corectitudinii și decenței impuse de Administrația Codului. Totuși, în cazul filmului *Pactul cu diavolul* era de acord cu decizia cenzorilor. Implicarea în politică era pentru cei bogați, puternici sau autodistructivi; învățase asta din exemplul tatălui ei și nu avea nici un chef să ajungă la fel ca el.

— Cred că ăsta-i periat bine, întocmai pe gustul lui Breen, spuse ea.

Artie a dat aprobator din cap și a azvârlit meșa în coșul de gunoi. A înlocuit-o cu Mefistofel, de un brun și mai întunecat. Felul cum i s-a așezat pe cap era motiv de speranță, nu în ultimul rând pentru că îl acoperea mai bine. Pentru a-i conserva energia tainică, îl păstra pe Mefistofel pentru negocierile cele

mai importante. Artie încerca să-și asigure o nouă linie de credit pentru finanțare, în cazul în care lucrurile luau o întorsătură nedorită la Washington. El și cu fratele lui geamăn, Ned, aveau o ședință în după-amiaza aceea cu Eastern National, un consorțiu de vulpoi agresivi de pe Wall Street, care, după toate probabilitățile, știa care e procedura pentru a șterge din cazier unele infracțiuni de conducere sub influența alcoolului, soldate cu victime.

Cu meșa ca o cască de protecție pe cap, s-a învârtit cu scaunul rotativ de la biroul lui.

— Cum arăt?

Adevărul era că înfățișarea lui Artie depășea talentul protejatei lui de a folosi eufemisme.

— Nu pari să ai mai mult de douăzeci și cinci de ani, nici măcar cu o zi, răspunse ea.

Cuvintele astea i-au smuls lui Artie un rânjel cum rareori vedeai pe chipul lui. Ca mare trombonist și mâncător de rahat ce era, încuraja eforturile ucenicei lui. Știa că Maria, dincolo de sexul și originea ei etnică, este, în adâncul ei, un adevărat Frate Feldman.

— Pe ei îi plătesc să mintă, spuse Artie, făcând semn cu capul în direcția departamentului contabilitate. Pe tine te plătesc să fii sinceră.

— Sincer, arăți ca tatăl lui Elmer Fudd¹.

Artie a tresărit.

— Nu te plătesc să fii chiar *atât* de sinceră.

— Atunci ar trebui să mă plătești mai bine.

— Hai să n-o luăm razna! Dar cred că asta-i impresia pe care trebuie să le-o facem bancherilor de pe Coasta de Est. Trebuie să fii genial ca să știi când să fii luat drept tontălău.

Maria a zâmbit.

— În cazul ăsta, ești un adevărat Einstein, Art.

1. Personaj de desene animate, producții ale studioului Warner Bros în anii '30 ai secolului trecut; dușmanul lui Bugs Bunny.

— Ei, râzi tu, dar ar trebui să știi mai bine decât oricine că a fi subestimat e un avantaj competitiv. Când o să mă vadă toți încrezuții ăia purtători de costume de pe Wall Street, membri ai Societății Mayflower¹, o să-și închipuie că pot să-mi folosească pălăria pe post de țucal. A-l lua în serios pe un imigrant cu gura bogată și cu o sărăcie de meșă pe cap e împotriva a tot ceea ce au fost ei învățați să facă.

— Arăți ca tatăl lui Elmer Fudd, repetă Maria, și idiotul ăla de yankeu arogant de pe cealaltă parte a mesei n-o să-și dea seama cine ești tu cu adevărat.

— Adică cine sunt eu? o iscodi Artie.

— La masa de negocieri? Ești Mefistofel gol-goluț.

Însuflețit de puterea demonică a perucii, Artie a simțit că e gata să-și nimicească dușmanii. S-a ridicat și și-a îndesat brațele în mânecile sacoului, îmbrăcându-se. Un canar i-a cîrîpît din colivia lui de alamă de la marginea biroului. Pasărea fusese un cadou primit de la doamna Feldman de ziua lui. Pe biletul care îl însoțea scria că o asemenea companie i-ar face bine lui Artie, ca să nu se simtă singur. Artie îl poreclise pe canar Charles Lindbergh, pentru că era un excelent zburător, dar altfel o hahaleră. E plăcut, își închipuia Maria, să-ți reduci dușmanii la starea de creaturi închise în colivie, pe care le poți strânge de gât fără probleme.

— Unde-i depoziția pe care ai de gând s-o prezinți în fața Congresului? vru să știe Maria. O s-o corectez după-amiază.

Artie a ridicat din umeri și a tăcut mâlc.

— Art, mâine-dimineață pleci la Washington.

— Nu mi-am pregătit nici o pledoarie, recunosc el.

1. Organizație ereditară înființată în 1897, formată din descendenți ai celor 102 pasageri englezi care au traversat Atlanticul la bordul vasului *Mayflower* în 1620, în perioada Marii Migrații a Puritanilor, în căutarea unei vieți mai bune și a libertății de credință, și au înființat colonia Plymouth, numărându-se astfel printre primii coloniști din America.